

Article Arrival : 09/08/2021

Published : 15.10.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3436>Reference Savcı, F. & Köksal Akyol, A. (2021). "Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Anneleriyle Kalan 3-6 Yaş Aralığında Çocuklar İle Ailesiyle Yaşayan Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:88; pp:4071-4082

KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNDA ANNELERİYLE KALAN 3-6 YAŞ ARALIĞINDA ÇOCUKLAR İLE AİLESİYLE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Investigation of Social Skill Levels of Children Between 3-6 Years of Age Living with Their Mothers in a Women's Closed Penitentiary Institution and Children Living with Their Families

Öğr. Gör. Feryal SAVCI

Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7112-5324>

Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL

Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1500-2960>

ÖZET

Bu çalışma kadın kapalı cezaevinde annesiyle kalan 3-6 yaş aralığındaki çocukların ile ailesiyle yaşayan sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması ve çeşitli değişkenlerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma planlanan tarama modelinde nicel bir çalışma olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul il merkezinde bulunan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda annesi ile birlikte kalan ve kurum içerisinde bulunan okul öncesi eğitim kurumuna düzenli şekilde devam eden 38 çocuk ve aynı ilçe içerisinde ailesiyle yaşayan ve bir başka okul öncesi kurumuna devam eden 45 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, çocuklar ve aileleri ile ilgili demografik bilgileri edinmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu ve çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek için Ömeroğlu ve ark. tarafından geliştirilen Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Öğretmen Formu (OSBED) kullanılmıştır. Değişkenlerin dağılımına ait çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Verilerin analizinde, çocukların yaşadıkları yerin ve demografik bilgilerinin ayrı ayrı ve aynı anda sosyal becerileri üzerinde etkili olup olmadığına belirlenmesi için ise çift yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, çocukların kadın kapalı cezaevinde annesiyle kalma durumları ile aileleriyle yaşama durumlarının Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği alt ölçek boyutlarından alınan puanlarda anlamlı bir şekilde farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri alt ölçek puanlarının kadın kapalı cezaevinde annesiyle kalan çocukların puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, çocuğun yaşının ve okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin sosyal beceri puanı üzerinde farklılığa yol açtığı bulunmuştur ($p < .05$). Ayrıca, çocuğun cinsiyetinin, doğum sırasının ve kardeş sayısının sosyal beceri puanı üzerinde anlamlı düzeyde etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda çocuklarla çalışan meslek elamanlarına ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, cezaevi, gelişimsel risk

ABSTRACT

This study was conducted to compare the social skill levels of children aged 3-6 who stayed with their mothers and live with their families in a women's closed prison and to examine the effects of various variables on their social skill levels. The research was conducted as a quantitative study in the planned scanning model. The sample of the study consists of 38 children who stay with their mothers in the Women's Closed Penitentiary Institution in the city center of Istanbul and regularly attend the pre-school education institution in the institution and 45 children living with their families in the same district and attending another preschool institution. In the study, the General Information Form prepared by the researcher to obtain demographic information about the children and their families, and the Preschool Social Skills Assessment Scale (ASBED) were used to determine the social skill levels of the children. The skewness and kurtosis coefficients of the distribution of the variables were examined and it was observed that the data showed a normal distribution. In the analysis of the data, two-way analysis of variance was used to determine whether the place where the children live and their demographic information were effective separately and simultaneously on their

social skills. When the findings were examined, it was found that the status of children staying with their mothers in a closed female prison and living with their families caused a significant difference in the scores obtained from the Social Skills Assessment Scale subscale dimensions. It was determined that the social skills subscale scores of the children living with their families were higher than the scores of the children living with their mothers in a closed female prison. In addition, it was found that the age of the child and the duration of attending pre-school education caused a difference on the social skills score ($p < .05$). In addition, it was determined that the gender, birth order and number of siblings did not have a significant effect on social skills score. In line with the results of the research, suggestions were made for professionals and researchers working with children.

Key Words: Social skills, prison, developmental risk

1. GİRİŞ

Çocuğun içinde bulunduğu toplumda diğer bireylerle ilişki kurabilmesi, ilişkiyi sürdürebilmesi ve karşılaştığı problemleri çözebilmesi sosyal becerilerinin gelişimi ile mümkündür (Cowie 2012). Sosyal becerilerin gelişimi açısından önemli olan, Montessori'ye göre çocukların emici zihin döneminde oldukları erken çocukluk yıllarında çocuk için yaşadığı aile ve toplumsal çevrenin önemi büyüktür. Bu dönemde kazanılan becerilerin yaşamın ilerleyen yıllarındaki etkisi düşünüldüğünde erken çocukluk yıllarında sosyal becerilerin kazanılmasının önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Danielson ve Phelps, 2003; Samancı ve Uçan, 2017; Orçan, 2018).

Sosyal becerilerin gelişiminin, sağlıklı şekilde ilerlemesi çocuğun bilişsel ve davranışsal becerilerini kazanmasına bağlıdır. İçinde bulunulan çevre, çocuğa her zaman bu becerileri destekleyecek ortamı sunmayabilir. Çocuğun, çevresini gözlemleyerek öğreneceği, model alabileceği bireylerin bulunduğu ortamdaki mahrum kalması, sosyal becerinin gelişimini olumsuz etkiler (Seven, 2007; Uysal ve Akman, 2015). Çocukların gelişimi açısından risk taşıdığı düşünülen cezaevleri de sosyal becerilerin gelişimini olumsuz etkileyecek çevrelerden biridir. Cezaevlerinde anneleriyle kalan çocukların, düzenli olarak gelişim takiplerinin yapılmaması, sınırlı uyaran ve gelişim becerilerine yönelik, çocuğun ihtiyaçlarına uygun çevre koşullarının olmayışı (Pösö, Enroos ve Vierula, 2010), özellikle becerilerde hızlı yol kat edildiği erken çocukluk yıllarında gelişimi önemli ölçüde etkiler (Şahinöz vd., 2019). Cezaevleri gibi çocuklar için uygun olmayan koşullara sahip bir çevrede yetişmek çocukların sosyal becerilerinde de geri kalmalarına yol açar (Robertson, 2012; Mason-White ve Kearny, 2012). Sosyal becerilerden yoksun ya da sosyal beceri düzeyi akranlarından daha düşük olan çocuklar, karşılaştıkları problemleri çözmede uygun olmayan davranış biçimlerini kullanırlar ve sosyal uyum becerileri azaldıkça davranış problemlerinde artış gözlenir. Sosyal uyum becerilerine bağlı olarak akademik başarılarının düşük olması, özgüven gelişimlerinin de olumsuz yönde etkiler. Sosyal beceri düzeyleri yüksek olan çocuklar ise empati kurabilir ve buna bağlı olarak daha duyarlı bireyler olarak yetişirler. Problem çözme becerileri geliştiği için karşılarına çıkan sorunlarda daha fazla seçenek göz önünde bulundurup olumlu ilişkilerini sürdürebilirler (Ünsal, 2010).

Bireyin sosyal etkileşim için ihtiyaç duyduğu becerileri yeterli düzeyde kazanamamış olması ya da bu becerileri gerektiği zaman kullanamaması sosyal beceri yetersizliğini ortaya çıkarır (Çimen, 2009). Aynı şekilde çocuklar da yetersiz bazı sosyal beceriler nedeniyle çevresindeki kişilerle ve arkadaşlarıyla etkileşim kurmada ve iletişime geçmede zorlanırlar. Bunun sonucu olarak da davranış problemleri ortaya çıkabilir. Sosyal becerilerde yetersizlik yaşayan çocuklar, hayatları boyunca akademik çalışmalarda, kişilerarası ilişkilerde, çalışma hayatlarında farklı sorunlar yaşayabilirler. Bu sorunların hallolması için çocukların toplumla bir arada tutulup gelişimlerinin desteklenerek sosyal beceri düzeylerinin artırılması gerekmektedir (Avcıoğlu, 2007).

Alan yazın incelendiğinde, bu çalışmanın konusuna ilişkin benzer çalışmaları rastlamak mümkündür. Bağ ve Yıldız Bıçakçı (2016) tarafından kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan çocukların gelişimsel taramasının yapılması amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; çocukların yaş gruplarına göre hem Denver Gelişimsel Tarama Testi II hem Ankara Gelişim Tarama Envanteri sonuçları incelendiğinde; 37-66 ay aralığında olan çocukların 0-36 ay aralığında olan çocuklardan gelişimsel olarak daha riskli olduğu görülmektedir. 37-66 ay aralığında olan çocukların özellikle kaba motor ve ince motor alanlarındaki gelişimlerinde riskli oldukları dikkati çekmektedir. Çocuğun, doğuştan getirdiği gelişimsel potansiyelini kullanabilmek ve yeteneklerini geliştirebilmesi için zengin uyarıcılarla donatılmış uygun bir aile ortamına ihtiyacı vardır (Bee ve Boyd, 2009). Bu nedenle çocuklardaki motor beceri alanındaki yetersizliklerin de cezaevi koşullarında fiziksel aktivitelerini destekleyecek ortamların ve materyallerin yetersiz olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yapılan bir başka çalışmada ise 2-6 yaşlarında çocuğu olan Ankara Kadın Kapalı, Aksaray Kapalı ve Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda kalan 95 annenin çocuk yetiştirme tutumları incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin %14.7'sinin çocukları ile birlikte

kaldıkları saptanırken bu durumun çocuklar açısından olumsuz getirileri olduğuna da değinilmiştir. Çocukların annelerinin yanında kalarak dışarıdaki imkanlardan mahrum bırakıldığı ve bu durumunda çocuğun gelişimini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca çocuklarıyla kalan bazı annelerin, çocukla ilgilenmek için ceza infaz kurumu içerisinde kendilerine para kazandıracak işlere vakit ayıramamaktan kaynaklı olarak çocuğu suçlama ve dışlayıcı bir tutum sergiledikleri elde edilen bir başka bulgudur (Kaynak ve Temel, 2016). Şahinöz vd. (2019)'nin cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocukların gelişimlerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirdikleri bir başka çalışmada ise, 40'ı cezaevinde annesiyle, 40'ının da ev ortamında ailesiyle yaşayan toplamda 80 çocukla çalışılmış; annesiyle cezaevinde kalan çocukların dil-bilişsel, ince motor, kaba motor, sosyal-duygusal ve genel gelişim puanlarının, aileleriyle yaşayan çocukların puanlarından düşük olduğu saptanmıştır.

Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde, cezaevlerinde anneleriyle birlikte kalan çocukların gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir. Ayrıca, okul öncesi dönem gerekli sosyal becerilerin öğrenilmesi için en uygun ve önemli zamandır dilimidir (Gülay ve Akman, 2009; Yükselen, 2011). Sosyal becerilerin gelişiminde etkili olan akran ilişkilerinin erken çocukluk yıllarında olumsuz yaşantılarla ortaya çıkan davranış problemlerinin, ergenlik ve erken yetişkinlikte de varlığını devam ettirdiği bilinmektedir (Johnson ve Blumenthal, 2004; Akfırat-Önalın, 2006; Taylı, 2012; Sarı, 2007; Durualp ve Aral, 2010; Özyürek, Begde ve Yavuz, 2014; Özyürek, 2015). Bu sebeple gelişimsel açıdan risk altında bulunan, cezaevinde anneleriyle kalan çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının belirlenmesi ve erken dönemde müdahale edilerek desteklenmesi büyük önem taşır.

Alan yazında risk altındaki çocuklar, özellikle cezaevinde anneleriyle kalan çocuklara yönelik yapılan sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmayla kadın kapalı cezaevlerinde anneleriyle kalan ve aileleriyle yaşayan 3-6 yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bulgular doğrultusunda, yetkili kurumlara, alanda çalışan meslek elemanlarına ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar ile ailesiyle yaşayan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması ve bazı değişkenlerin çocukların sosyal beceri üzerinde farklılığa neden olup olmadığını belirlemek amacıyla tarama modelinde nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005). Bir başka deyişle bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2018 yılının Kasım ayında İstanbul il merkezinde bulunan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda annesi ile birlikte kalan ve kurum içerisinde bulunan okul öncesi eğitim kurumuna düzenli şekilde devam eden 38 çocuk ve aynı ilçe içerisinde ailesiyle yaşayan ve bir başka okul öncesi kurumuna devam eden 45 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubunun demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunda yer alan çocukların demografik özelliklere göre dağılımı

Çalışma Grubuna Ait Özellikler	Yaşadıkları Yerlere Göre Çocuklar						
	Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar		Ailesiyle Yaşayan Çocuklar		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet	Erkek	18	47,4	22	48,9	40	48,2
	Kız	20	52,6	23	51,1	43	51,8
	Toplam	38	100,00	45	100,0	83	100,0
Yaş	37-48 ay	9	23,7	18	40,0	27	32,5
	49-60 ay	15	39,5	12	26,7	27	32,5
	61-72 ay	14	36,8	15	33,3	29	35,0
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
	İlk çocuk	15	39,5	26	57,8	41	49,4
Doğum Sırası	Ortanca/ son çocuk	23	60,5	19	42,2	42	50,6
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0

	Kardeşi yok	13	34,2	20	44,4	33	39,8
Kardeş Sayısı	1 kardeş	13	34,2	18	40,0	31	37,3
	2 kardeş ve üzeri	12	31,6	7	15,6	13	15,7
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Süresi	1 yıldan daha az	20	52,6	22	48,9	42	50,6
	1 yıl ve üzeri	18	47,4	23	51,1	41	49,4
Anne Yaşı	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
	30 yaş ve altı	19	50,0	24	53,3	43	51,8
	31 yaş ve üstü	19	50,0	21	46,7	40	48,2
Baba Yaşı	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
	30 yaş ve altı	9	23,7	14	31,1	23	27,7
	31 yaş ve üstü	29	76,3	31	68,9	60	82,3
Anne Öğrenim Düzeyi	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
	İlkokul terk	0	0,0	2	4,4	2	2,4
	İlkokul	7	18,4	0	0,0	7	8,4
	Ortaokul	14	36,8	5	11,1	19	23,0
	Lise	17	44,7	30	66,7	47	56,6
Baba Öğrenim Düzeyi	Üniversite ve üzeri	0	0,0	8	17,8	8	9,6
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
	İlkokul terk	2	5,3	0	0,0	2	2,4
	İlkokul	6	15,8	0	0,0	6	7,2
	Ortaokul	9	23,7	1	2,2	10	12,0
Anne Çalışma Durumu	Lise	21	55,3	34	75,6	55	66,3
	Üniversite ve üzeri	0	0,0	10	22,2	10	12,0
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	0	0,0	37	82,2	37	44,6
	Çalışmıyor	38	100,0	8	17,8	46	55,4
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
Öğretmen Öğrenim Düzeyi	Çalışıyor	34	89,5	45	100,0	79	95,2
	Çalışmıyor	4	10,5	0	0,0	4	4,8
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0
Öğretmen Öğrenim Düzeyi	Önlisans	38	100,0	0	0,0	38	45,8
	Lisans ve üzeri	0	0,0	45	100,0	45	54,2
	Toplam	38	100,0	45	100,0	83	100,0

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, çalışma grubuna yönelik araştırmacılar tarafından oluşturulmuş Genel Bilgi Formu ve çocukların sosyal becerilerini ölçmek amacıyla Ömeroğlu vd. (2014) tarafından geliştirilmiş olan Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği- Öğretmen Formu kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan Genel Bilgi Formu'nda; çalışma grubunda yer alan çocukların cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süreci; ebeveyn yaş, öğrenim düzeyi ve çalışma durumunu içeren sorulardan oluşmaktadır.

2.3.2. Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Öğretmen Formu (OSBED)

Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Öğretmen Formu (OSBED), 36-72 aylık okul öncesi çocuklarının sosyal beceri düzeylerini izlemek ve değerlendirmek amacıyla Ömeroğlu ve vd. (2014) tarafından geliştirilen bir ölçektir. Öğretmen tarafından doldurulan bu ölçek; Başlangıç Becerileri (12 madde), Akademik Destek Becerileri (11 madde), Arkadaşlık Becerileri (13 madde) ve Duygularını Yönetme Becerileri (12 madde) olmak üzere dört alt boyuttan ve 5'li likert tipinde değerlendirme yapılan toplamda 49 maddeden oluşmaktadır (Ömeroğlu vd., 2014). Ölçek tam puan ve alt boyuttan alınan toplam puanlara göre yorumlanmaktadır. OSBED puanlarının güvenilirliği için Cronbach Alpha katsayısı; başlangıç becerileri için .89, akademik beceriler için .88, arkadaşlık becerileri için .92, duygularını yönetme becerileri için .92 olarak hesaplanmıştır (Ömeroğlu vd., 2014). Bu çalışmada ise Cronbach Alpha değerleri; başlangıç becerileri için .89, akademik destek becerileri için .88, arkadaşlık becerileri için .89 ve duyguları yönetme beceri için .92 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Verilerin Toplanması

Veriler, 2018 yılının kasım ayı ile 2019 yılının şubat ayları arasında toplanmıştır. Çalışma öncesi belirlenen kurumlardan gerekli izinler alınmış ve uygulama yapılacak kurumlardaki yönetici ve eğitimciler araştırmanın amacı, kapsamı ve uygulanış şekli ile ilgili bilgilendirilmişlerdir. Veri toplama işlemi, çocukların öğretmenlerin verilen “Genel Bilgi Formu” ve “Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Öğretmen Formu (OSBED)” i doldurmasıyla gerçekleşmiştir. Öğretmenler sınıflarında bulunan her bir çocuk için formları ayrı ayrı doldurmuşlardır. Bir çocuk için form doldurma süresi ortalama olarak 15-20 dakika sürmüştür.

2.3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21.0 (Statistical Paket of Social Science) istatistik programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan değişkenlerin çarpıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında olması normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2015).

Tablo 2. Değişkenlerin Dağılımlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Ölçek	Alt Ölçekler	\bar{x}	Std. Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği	Başlangıç Becerileri	46,13	6,88	-,266	-,019
	Akademik Destek Becerileri	45,12	6,93	-,489	,631
	Arkadaşlık Becerileri	49,19	7,42	-,249	,847
	Duyguları Yönetme Becerileri	44,33	8,12	-,612	,579

Tablo 2 incelendiğinde, bu çalışmada ele alınan sürekli değişkenlere ilişkin dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 değerleri arasında yer aldığı görülmüş ve verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle bu çalışmada parametrik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların ve ailesiyle yaşayan çocukların sosyal becerinde; cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı ve okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin sosyal becerileri üzerinde farklılığa neden olup olmadığını incelenmiştir. Büyüköztürk (2017)’e göre, gruplar arası iki faktörün bir bağımlı değişken üzerindeki etkisini ayrı test etmek yerine, faktörlerin temel etkilerini ve iki faktörün bağımlı değişken üzerindeki ortak etkisini eş zamanlı olarak ölçmek için çift yönlü varyans analizi yapılmalıdır. Bu çalışmada da kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların ve ailesiyle yaşayan çocukların sosyal becerinin, yaşanılan yer ve cinsiyet, yaş ve okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi gibi değişkenlerin ayrı ayrı ve ortak etkisinin anlamlı bir farklılığa neden olup olmayacağını ölçülmesi amaçlandığı için çift yönlü varyans analizi kullanılmıştır. (Büyüköztürk, 2017).

3. BULGULAR

Kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar ile ailesiyle yaşayan çocukların sosyal becerilerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Cinsiyete Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Cinsiyet	N	Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği							
			Başlangıç Becerileri		Akademik Destek Becerileri		Arkadaşlık Becerileri		Duygularını Yönetme Becerileri	
			\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar	Kız	20	44,25	5,34	43,00	5,83	47,25	5,78	41,00	8,39
	Erkek	18	44,61	7,90	40,55	7,59	44,27	7,26	38,56	7,11
	Toplam	38	44,42	6,59	41,84	6,74	45,84	6,61	39,84	7,80
Ailesiyle Yaşayan Çocuklar	Kız	23	47,91	7,73	48,35	6,45	52,57	7,59	48,78	6,90
	Erkek	22	47,23	5,96	47,41	5,23	51,45	6,28	47,41	5,65
	Toplam	45	47,58	6,86	47,89	5,84	52,02	6,93	48,11	6,29
Toplam	Kız	43	46,21	6,90	45,86	6,67	50,09	7,25	45,16	8,50
	Erkek	40	46,05	6,94	44,33	7,19	48,23	7,57	43,43	7,69
	Toplam	83	46,13	6,88	45,12	6,93	49,19	7,42	44,33	8,12

Cinsiyete göre dağılımın verildiği tablo 3 incelendiğinde, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların, Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutlarından almış oldukları ortalama puanlar; Başlangıç Becerileri’nde 44,42±6,59; Akademik Destek Becerileri’nde 41,84±6,74; Arkadaşlık Becerileri’nde 45,84±6,61 ve Duygularını Yönetme Becerileri’nde 39,84±7,80 olduğu, ailesiyle yaşayan çocukların ise alt ölçek ortalama puanları incelendiğinde, Başlangıç Becerileri’nde 47,58±6,86; Akademik

Destek Becerileri'nde $47,89 \pm 5,84$; Arkadaşlık Becerileri $52,02 \pm 6,93$ ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde $48,11 \pm 6,29$ olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Cinsiyete Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi

Bağımlı Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Başlangıç Becerileri	Yaşadığı Yer	202,729	1	202,729	4,364	,040	2-1*
	Cinsiyet	,542	1	,542	,012	,914	
	Yaşadığı Yer X Cinsiyet	5,635	1	5,635	,121	,729	
	Hata	3669,718	79	46,452			
	Toplam	180523,000	83				
Akademik Destek Becerileri	Yaşadığı Yer	765,461	1	765,461	19,426	,000	2-1*
	Cinsiyet	58,851	1	58,851	1,494	,225	
	Yaşadığı Yer X Cinsiyet	11,657	1	11,657	,296	,588	
	Hata	3112,980	79	39,405			
	Toplam	172909,000	83				
Arkadaşlık Becerileri	Yaşadığı Yer	802,360	1	802,360	17,469	,000	2-1*
	Cinsiyet	85,712	1	85,712	1,866	,176	
	Yaşadığı Yer X Cinsiyet	17,818	1	17,818	,388	,535	
	Hata	3628,468	79	45,930			
	Toplam	205367,000	83				
Duyguları Yönetme	Yaşadığı Yer	1423,022	1	1423,022	28,725	,000	2-1*
	Cinsiyet	74,950	1	74,950	1,513	,222	
	Yaşadığı Yer X Cinsiyet	5,897	1	5,897	,119	,731	
	Hata	3913,676	79	49,540			
	Toplam	168473,000	83				

* Yaşanılan yer değişkeninde, 1 kadın kapalı ceza evini, 2 ise aile ortamını ifade etmektedir.

Tablo 4'te, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar ve ailesiyle yaşayan çocukların cinsiyetlerine göre sosyal beceri alt boyut puanlarına ilişkin varyans analiz sonuçları incelendiğinde; yaşanılan yerin Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutlarında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür. Kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutlarında aldıkları puanların, ailesiyle yaşayan çocukların aldıkları puanlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Çocukların cinsiyetlerinin ise Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenirken, varyans analizi sonuçları incelendiğinde, aynı şekilde yaşanılan yer ve cinsiyetin ortak etkisinin de anlamlı olmadığı görülmüştür [$F(1,79)=0,121, p>.05$; $F(1,79)=0,296, p>.05$; $F(1,79)=0,388, p>.05$; $F(1,79)=0,119, p>.05$].

Tablo 5. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesiyle Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Yaşlarına Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Yaş Aralığı	N	Başlangıç Becerileri		Akademik Destek Becerileri		Arkadaşlık Becerileri		Duygularını Yönetme Becerileri	
			\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar	37-48 ay	9	39,33	7,53	36,22	7,38	42,67	7,78	34,56	8,60
	49-60 ay	15	47,00	3,64	44,13	2,45	49,00	3,07	42,33	4,35
	61-72 ay	14	44,93	6,96	43,00	7,75	44,50	7,51	40,57	8,96
	Toplam	38	44,42	6,59	41,84	6,74	45,84	6,61	39,84	7,80
Ailesiyle Yaşayan Çocuklar	37-48 ay	18	41,61	5,04	42,89	4,00	45,67	4,06	42,11	3,56
	49-60 ay	12	47,58	1,93	47,92	2,02	52,92	,90	48,92	2,19
	61-72 ay	15	54,73	3,67	53,87	3,74	58,93	5,13	54,67	3,48
	Toplam	45	47,58	6,86	47,89	5,84	52,02	6,93	48,11	6,29
Toplam	37-48 ay	27	40,85	5,94	40,67	6,12	44,67	5,61	39,59	6,65
	49-60 ay	27	47,26	2,97	45,81	2,94	50,74	3,06	45,26	4,83
	61-72 ay	29	50,00	7,35	48,62	8,09	51,97	9,66	47,86	9,73
	Toplam	83	46,13	6,88	45,12	6,92	49,19	7,42	44,33	8,12

Tablo 5 incelendiğinde, sırasıyla yaş aralıklarına göre alt boyutlardan alınan ortalama puanlar, 37-48 ay aralığındaki çocuklar için Başlangıç Becerileri'nde $40,85 \pm 5,94$; Akademik Destek Becerileri'nde $40,67 \pm 6,12$; Arkadaşlık Becerileri'nde $44,67 \pm 5,61$ ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde $39,59 \pm 6,65$

olduğu; 49-60 ay aralığındaki çocuklar için Başlangıç Becerileri'nde 47,26±2,97; Akademik Destek Becerileri'nde 45,81±2,94; Arkadaşlık Becerileri'nde 50,74±3,06 ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde 45,26±4,83 olduğu; 61-72 ay aralığındaki çocuklar için ise Başlangıç Becerileri'nde 50,00±7,35; Akademik Destek Becerileri'nde 48,62±8,09; Arkadaşlık Becerileri'nde 51,97±9,66 ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde 47,86±9,73 olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Yaşına Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi

Bağımlı Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Başlangıç Becerileri	Yaşadığı Yer	352,766	1	352,766	14,066	,000	2-1*
	Yaş	1200,907	2	600,453	23,943	,000	2-1, 3-1**
	Okul Türü X Yaş aralığı	335,621	2	167,810	6,691	,002	
	Hata	1931,056	77	25,079			
Akademik Destek Becerileri	Toplam	180523,000	83				
	Yaşadığı Yer	999,205	1	999,205	42,467	,000	2-1*
	Yaş	1080,674	2	540,337	22,965	,000	2-1, 3-1**
	Okul Türü X Yaş aralığı	176,871	2	88,435	3,759	,028	
Arkadaşlık Becerileri	Hata	1811,717	77	23,529			
	Toplam	172909,000	83				
	Yaşadığı Yer	1002,332	1	1002,332	38,448	,000	2-1*
	Yaş	873,916	2	436,958	16,761	,000	2-1, 3-1**
Duyguları Yönetme	Okul Türü X Yaş aralığı	555,180	2	277,590	10,648	,000	
	Hata	2007,350	77	26,069			
	Toplam	205367,000	83				
	Yaşadığı Yer	1752,930	1	1752,930	57,706	,000	2-1*
	Yaş	1218,602	2	609,301	20,058	,000	2-1, 3-1**
	Okul Türü X Yaş aralığı	232,073	2	116,037	3,820	,026	
	Hata	2339,012	77	30,377			
	Toplam	168473,000	83				

* Yaşanılan yer değişkeninde, 1 Kadın kapalı ceza evini, 2 ise aile ortamını ifade etmektedir.

** Yaş değişkeninde; 1, 37-48 ayı; 2, 49-60 ayı; 3 ise 61-72 ayı ifade etmektedir.

Tablo 6'da, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar ve ailesiyle yaşayan çocukların yaşlarına göre sosyal beceri alt boyut puanlarına ilişkin varyans analiz sonuçları incelendiğinde; yaşanılan yerin ve çocukların yaş düzeyinin ayrı ayrı Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutları üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür. Yapılan LSD testi sonucunda yaş aralığı 37-48 ay aralığındaki çocukların sosyal beceri alt ölçek puanları, yaş aralığı 49-60 ay ve 61-72 ay aralığında bulunan çocukların sosyal beceri alt ölçek puanlarından daha düşük olduğu saptanmıştır. Varyans analizi sonuçları incelendiğinde ise, yaşanılan yer ve yaş düzeyinin ortak etkisinin çocukların sosyal beceri alt ölçek puanları üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür [F(2,77)= 6,691, p<.05; F(2,77)= 3,759, p<.05; F(2,77)= 10,648, p<.05; F(2,77)= 3,820, p<.05].

Tablo 7. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Okulöncesi Kurumuna Devam Etme Sürelerine Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Kuruma Devam Etme Süresi	N	Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği							
			Başlangıç Becerileri		Akademik Destek Becerileri		Arkadaşlık Becerileri		Duygularını Yönetme Becerileri	
			\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar	1 yıldan az	20	43,35	7,40	40,95	6,92	45,80	6,21	40,05	6,85
	1 yıl ve üzeri	18	45,61	5,51	42,83	6,59	45,89	7,20	39,61	8,95
	Toplam	38	44,42	6,59	41,84	6,74	45,84	6,61	39,84	7,80
Ailesiyle Yaşayan Çocuklar	1 yıldan az	22	42,50	4,94	43,77	4,20	47,00	4,68	43,36	4,29
	1 yıl ve üzeri	23	52,43	4,52	51,83	4,26	56,83	5,07	52,65	4,16
	Toplam	45	47,58	6,86	47,89	5,84	52,02	6,93	48,11	6,29
Toplam	1 yıldan az	42	42,90	6,17	42,43	5,76	46,43	5,43	41,79	5,83
	1 yıl ve üzeri	41	49,44	5,99	47,88	6,99	52,02	8,15	46,93	9,30
	Toplam	83	46,13	6,88	45,12	6,93	49,19	7,42	44,33	8,12

Tablo 7 incelendiğinde, çocukların okul öncesi kurumuna devam etme süresine göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutlarında aldıkları puanlar görülmüştür. Okul öncesi eğitim kurumunda bir yıldan daha az süredir devam eden çocukların sırasıyla alt ölçek boyutlarında aldıkları ortalama puanlar; Başlangıç Becerileri'nde $42,90 \pm 6,17$; Akademik Destek Becerileri'nde $42,43 \pm 5,76$; Arkadaşlık Becerileri'nde $46,43 \pm 5,43$ ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde $41,79 \pm 5,83$ olduğu; bir yıldan daha fazla süre eğitim gören çocukların, alt ölçek boyutlarında aldıkları ortalama puanlar; Başlangıç Becerileri'nde $49,44 \pm 5,99$; Akademik Destek Becerileri'nde $47,88 \pm 6,99$; Arkadaşlık Becerileri'nde $52,02 \pm 8,15$ ve Duygularını Yönetme Becerileri'nde $46,93 \pm 9,30$ olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Yaşayan Çocuklar ile Ailesiyle Yaşayan Çocukların Okulöncesi Kurumuna Devam Etme Sürelerine Göre Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi

Bağımlı Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Başlangıç Becerileri	Yaşadığı Yer	183,480	1	183,480	5,757	,019	2-1
	Kuruma Devam Etme Süresi	764,775	1	764,775	23,994	,000	2-1
	Okul Türü X Kuruma Devam Etme Süresi	302,770	1	302,770	9,499	,003	
	Hata	2517,980	79	31,873			
Akademik Destek Becerileri	Toplam	180523,000	83				
	Yaşadığı Yer	717,809	1	717,809	23,465	,000	2-1
	Kuruma Devam Etme Süresi	507,680	1	507,680	16,596	,000	2-1
	Okul Türü X Kuruma Devam Etme Süresi	195,740	1	195,740	6,399	,013	
Arkadaşlık Becerileri	Hata	2416,618	79	30,590			
	Toplam	172909,000	83				
	Yaşadığı Yer	757,431	1	757,431	22,663	,000	2-1
	Kuruma Devam Etme Süresi	505,463	1	505,463	15,124	,000	2-1
Duyguları Yönetme	Okul Türü X Kuruma Devam Etme Süresi	487,500	1	487,500	14,587	,000	
	Hata	2640,282	79	33,421			
	Toplam	205367,000	83				
	Yaşadığı Yer	1375,281	1	1375,281	35,981	,000	2-1
Duyguları Yönetme	Kuruma Devam Etme Süresi	402,678	1	402,678	10,535	,002	2-1
	Okul Türü X Kuruma Devam Etme Süresi	486,522	1	486,522	12,729	,001	
	Hata	3019,536	79	38,222			
	Toplam	168473,000	83				

Tablo 8'de, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar ve ailesiyle yaşayan çocukların okul öncesi kurumuna devam etme süresine göre sosyal beceri alt boyut puanlarına ilişkin varyans analiz sonuçları incelendiğinde; yaşanan yerin ve çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam etme sürelerinin ayrı ayrı Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği alt ölçek boyutları üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süreci bir yıl ve üzeri olan çocukların sosyal beceri alt boyut puanları, okul öncesi kurumuna devam etme süresi bir yıldan az olan çocukların sosyal beceri alt boyut puanlarından daha yüksektir. Varyans analizi sonuçları incelendiğinde, ayrıca yaşanan yer ve okul öncesi kurumuna devam etme süresinin ortak etkisinin çocukların sosyal beceri alt ölçek puanları üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür [$F(1,79)= 9,499$, $p<.05$; $F(1,79)= 6,399$, $p<.05$; $F(1,79)= 14,587$, $p<.05$; $F(1,79)= 12,729$, $p<.05$].

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma gelişimsel açıdan risk taşıdığı düşünülen kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan 3-6 yaş aralığındaki çocuklar ile ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Çalışma kapsamında, çocukların kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşamalarının, sosyal beceri düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur. Ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerinden yüksek olduğu saptanmıştır (Bknz. Tablo 4). Çocuğun doğumu itibarıyla içerisinde yetiştiği

aile ortamı, başta sosyal gelişim olmak üzere tüm gelişim alanlarını etkilemektedir. Yaşanılan çevre, fizyolojik olduğu kadar, ekonomik ve sosyal yönleriyle de çocuğa şekil vermekte ve onun kişisel sosyal uyumunda önemli rol oynamaktadır (Gürsoy ve Özaslan, 2014). Bir başka deyişle çocuğun sosyal bir birey olması, kalıttan çok çevreye bağlı bir durum olduğu için ailenin çocuk ile birlikte nitelikli zaman geçirmesi, çevresinde rol-model alacağı uygun bireylerin bulunması önemlidir (Durualp ve Aral, 2015). Bu hususta cezaevlerinde annesiyle kalan çocukların, içinde buldukları çevre, oyun, hareket vb. temel ihtiyaçlarını karşılayacak alanları, akranlarla etkileşim kuracağı ve ona rol model olabilecek yetişkinlerin bulunduğu ortamı sağlayamaması sebebiyle birçok gelişim alanını olumsuz şekilde etkiler. Dolayısıyla kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesiyle kalan çocukların diğer gelişim becerileri gibi sosyal beceri düzeyleri de aile ortamında büyüyen çocukların sosyal becerilerinden daha düşük olabilir.

Cinsiyetin, sosyal beceri düzeyi üzerinde etkisine ilişkin bulgular incelendiğinde; cinsiyetin sosyal beceriler alt ölçek puanları üzerinde istatistiksel olarak etkili olmadığı bulunmuştur. Bir başka deyişle hem kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocuklar hem de ailesiyle yaşayan çocukların cinsiyetlerinin sosyal beceri düzeylerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Tunçeli ve Akman (2014)'in anasımflarına devam eden 6 yaş grubu çocuklarla yapmış oldukları çalışmada, cinsiyetin sosyal beceri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını saptamışlardır. Alan yazında taranan bazı araştırmalarda da bu çalışmada olduğu gibi cinsiyetin sosyal beceri düzeyi üzerinde etkisinin olmadığını tespit edilmiştir (Cerrahoğlu, 2002; Orçan ve Deniz, 2004; Kurt, 2007; Günindi, 2008; Ayanoglu, 2015). Ancak cinsiyetin sosyal beceri düzeyi üzerinde etkili olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Gizir, 2002; Dinç, 2002; Acun-Kapıkıran, Bora-İvrendi ve Adak, 2006, Acat ve Aslan, 2012; Seçer ve Karabulut, 2016). Koçak ve Tepeli (2004)'nin çocuklarda işbirliği ve sosyal ilişkileri bazı demografik bilgilere göre inceledikleri çalışmada, sosyal ilişkiler ve sosyal işbirliği davranışlarında kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre daha yüksek beceriye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Dennis, Collwell ve Lindsey (2004)'in çocukların sosyal beceri ve akademik becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarında, kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklarına göre daha üst düzeyde olduğu, erkek çocuklarının akran ilişkilerinde daha fazla çatışma içeren davranış sergiledikleri saptanmıştır. Çimen (2000) tarafından 5-6 yaş çocuklarının psikososyal gelişim düzeylerinin araştırıldığı çalışmada, kız çocuklarının bağımsız iş yapabilme, ev işleri, sorumluluk alma alt ölçek puanlarının erkeklere göre daha yüksek bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yaşar Ekici (2013)'nin okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına dahil olan ve olmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını karşılaştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, çocukların sosyal becerilerde cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği; kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre daha fazla sosyal işbirliği becerilerine sahip olduğu bulunmuştur. Park ve Cheah (2005)'inin 116 Koreli anneyle yaptıkları çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme tutumuna göre cinsiyetin çocukların sosyal gelişimi üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Karaca, Gündüz ve Aral (2011)'in 60-72 ay arasında olan herhangi bir engeli olmayan ve anne- babası ile birlikte yaşayan 299 çocukla yapmış oldukları çalışmada kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha fazla olumlu sosyal davranış sergilediği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik gösteren çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlara ulaşılan araştırmaların da olduğu görülmüştür. Çalışmaların bir kısmı cinsiyet faktörünün sosyal beceriler üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığını gösterirken bir kısmı da cinsiyete göre beceri düzeyinin değiştiğini tespit etmiştir. Değişimin gözlemlendiği çalışmalarda kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre sosyal becerilerde daha iyi durumda oldukları vurgulanmıştır.

Çocuğun yaşının, sosyal beceri düzeyi üzerindeki etkisine ilişkin bulgular incelendiğinde; içinde bulunulan yaş döneminin sosyal beceriler alt ölçek puanları üzerinde istatistiksel olarak etkili olduğu bulunmuştur. 37-48 ay yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri alt ölçek puanları, 49-60 ay ve 61-72 ay yaş aralığında bulunan çocukların sosyal beceri alt ölçek puanlarından daha düşük olduğu saptanmış, çocuğun yaşı büyüdükçe sosyal beceri düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda yaşanılan yer ve yaş döneminin ortak etkisinin çocukların sosyal beceri alt ölçek puanları üzerinde anlamlı etkiye neden olduğu bulunmuştur. Bir başka deyişle, hem kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşama durumu hem de küçük yaş grubu içerisinde olma durumu çocukların sosyal beceri düzeylerinin diğer gruplara göre daha düşük olmasında etkilidir. Gizir (2002) tarafından yapılan 4-5 yaş çocuklarının sosyal davranışlarının gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada yaş değişkeninin, işbirliği ve sosyal ilişkiler alt ölçek boyutunda anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve sosyal ilişkiler geliştirmede, 4 yaş çocuklarından daha yüksek beceriye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Acun-Kapıkıran vd. (2006) tarafından çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek

amacıyla yapılan çalışmada çocukların sosyal beceri, iletişim ve uyum alt ölçek puanlarında yaşlar dönemleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sarı'nın (2007), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne yetiştirme tutumlarının çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği çalışmasında, sosyal becerilerin çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık gösterdiği, 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklardan daha uyumlu olduğunu bulunmuştur. 5-6 yaş grubu 295 çocukla yapılan bir başka çalışmada, sosyal beceri düzeyinin 6 yaş çocuklarında 5 yaş çocuklarına göre daha yüksek bulunduğunu tespit etmiştir (Yaşar Ekici, 2013). Yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde, bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Buna göre çocuğun sosyal beceri gelişiminde yaş değişkeninin anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin, sosyal beceri düzeyi üzerinde etkisine ilişkin bulgular incelendiğinde; okul öncesi eğitim süresinin çocukların sosyal beceri puanları üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Eğitim süresi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir. Bir yıldan az süredir eğitim alan çocukların sosyal beceri düzeyleri, 1 yıl ve daha fazla süre eğitim alan çocuklara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Dinç (2002), okul öncesi eğitimin, 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkileri hakkında öğretmen görüşlerini aldığı çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumuna gitme süresinin çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğunu saptamıştır. Buna göre anaokuluna 2 yıl devam eden çocukların, 1 yıl devam edenlere göre sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Aynı şekilde Pekdoğan (2016)'nın yapmış olduğu çalışmada da 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerileri bazı değişkenlere göre incelenmiş; çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına devam etme süreleri arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. 4-5 yaş aralığında 300 çocuk ve ebeveyninin katıldığı bir başka çalışmada çocukların sosyal davranışları ve aile ortamları incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre çocuğun anaokuluna devam etme süresinin, işbirliği ve sosyal ilişkiler puanlarında anlamlı farka neden olduğu saptanmıştır (Baran, 2005). Alan yazın incelendiğinde, bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik taşıyan sonuçların olduğu, eğitim sürelerindeki artışın sosyal becerileri olumlu şekilde etkilediği sonucuna ulaşan araştırmalar olduğu gibi (Acun-Kapıkıran vd., 2006; Eminoğlu, 2007; Günindi, 2008), eğitim süresinin çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı farklılık yaratmadığını tespit eden çalışmaları da alan yazında görmek mümkündür (Özbey, 2009; Yaşar Ekici, 2013).

Genel olarak çalışma incelendiğinde, kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesi ile yaşayan çocukların sosyal becerileri düzeyleri ile ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmış ve kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesiyle kalan çocukların sosyal becerilerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuğun içinde bulunduğu yaş döneminin ve okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin de sosyal beceriler üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bir başka deyişle, çocukların yaşı ve eğitim süresi, sosyal beceri düzeyleri ile doğru orantılıdır.

5. ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, yetkili kurumlara, alanda çalışan meslek elemanlarına ve araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- ✓ Kadın kapalı ceza infaz kurumlarında, çocuk gelişimcilerin istihdamı sağlanarak bu kurumlarda anneleriyle yaşayan çocukların, düzenli şekilde gelişimsel değerlendirme, tanılama ve izlemi gerçekleştirilmelidir. Aynı zamanda gerekli durumlarda erken müdahale programları oluşturularak çocukların gelişimleri desteklenmeli ve konferans, seminer vb. etkinliklerle kurum içinde bulunan anneler bilinçlendirilmelidir.
- ✓ Okul öncesi eğitim kurumlarının sosyal beceriler üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, kadın kapalı cezaevi gibi çocuklar açısından gelişimsel risk taşıyan ortamlarda, çocuğun yüksek yararı gözetilerek, kadın kapalı cezaevlerinde pilot uygulama olarak başlatın okul öncesi eğitim kurumlarının sayıları artırılmalı ve bu uygulama ülke genelinde bulunan tüm kadın kapalı cezaevlerinde yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Okul öncesi eğitim kurumunda alınan eğitim süresinin, sosyal beceri düzeyi üzerine olumlu etkileri doğrultusunda, çocukların okul öncesi eğitim kurumuna başlama yaşları değerlendirilip, özellikle kadın kapalı ceza infaz kurumunda annesiyle yaşayan çocukların kişisel özellikleri ve özel durumları da dikkate alınarak daha erken yaşlarda okul öncesi eğitime başlamaları sağlanabilir.

- ✓ Yapılan bu çalışma, seçilen örneklem itibarıyla sınırlılıklar içermektedir. Alan yazına daha fazla katkı sağlayacak şekilde farklı örneklem gruplarını (örneğin; farklı yaş aralığı, farklı ili) içeren ya da diğer gelişim alanlarının dahil olduğu şekilde çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acat B. M. & Aslan, M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2): 1461–1474.
- Acun-Kapıkıran, N., Bora-İvrendi, A. & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1); 19-27.
- Ayanoğlu, M. (2015). *Okul Öncesi Eğitimde İki Dilli Çocukların Sosyal Gelişim* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Bağ, C. & Bıçakçı Yıldız, M. (2016). Kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan çocukların gelişimsel taraması. *Adalet Bakanlığı Yayınları*, 1(2), 32-52.
- Baran, G. (2005). Dört-beş yaş çocuklarının sosyal davranışlarının ve aile ortamlarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30(321), 9-16.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (23. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Cerrahoglu, S. (2002). *Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Öz Kavramı Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Cowie H. (2012). *From Birth to Sixteen Children's Health, Social, Emotional and Linguistic Development*. Londra: Roudledge.
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da Üniversite Anaokullarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Danielson, C. K. & Phelps, C.R. (2003). The Assesment of Children's Socialskills Through Self-Report: A Potantial Sxcreening Instrument For Classroom Use. *Measurement And Evaluation in Counseling and Development*. 35, 218-229.
- Dennis, B. A., Colwell, M. J. & Lindsey, E. (2004). Preschool children's conflict and social competence: A comparative view. Texas Tech University.
- Diñç, B. (2002). *Okulöncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Durualp, E. & Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39:160-172.
- Durualp, E. & Aral, N. (2015). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Eminoğlu, B. (2007). *4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Davranışları ile Ebeveyn Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gülây, H. & Akman, B. (2009). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. Pegem Akademi Yayınları.
- Günindi, N. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri ile Ann-Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, F. & Özaslan, H. (2014). Etkili iletişim, aile ve çocuk. A. Güngör-Aytar (Ed.) Hedef Cs Basın Yayın.
- Johnson, D. L. & Blumenthal, J. (2004). The parent child development centers and school achievement: a follow-up. *The Journal of Primary Prevention*, 25(2), 195–210.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 65-76.

Kurt, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerilerine Proje Yaklaşımli Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Mason-White, H. & Kearny, H.F. (2012). Children of (alleged) offenders: revised draft framework for decision-making, Quaker United Nations Office https://quano.org/sites/default/files/resources/Revised%20Draft%20Framework%20for%20Decision-Making_black%20and%20white%20version%20for%20printing.pdf'den 02.05.2021 tarihinde alınmıştır.

Orçan, M. (2018). Sosyal Gelişim. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (9. Baskı) M. E. Deniz (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Orçan, M. & Deniz, E. (2004). Anaokuluna devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyumlarının incelenmesi. *I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, Kongre Kitabı* (2), 310-321.

Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Çakmak-Kılıç, E., Özyürek, A., ve diğerleri. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği öğretmen formunun geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik analizleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(8), 37-46.

Özyürek, A., Bedge, Z. & Yavuz, N. F. (2014). Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile yakın çevresindeki yetişkin etkileşimleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 115-134.

Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 106-120.

Park, S. Y. & Cheah, C. S. L. (2005). Korean mothers' proactive socialisation beliefs regarding preschoolers' social skills. *International Journal Of Behavioral Development*, 29 (1), 24-34.

Pekdoğan, S. (2016). 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1946-1965.

Pösö, T., Enroos, R. & Vierula, T. (2010). Children residing in prison with their parents: an example of institutional invisibility. *The Prison Journal*, 90(4), 516-533.

Robertson, O. (2012). Collateral Convicts: Children of incarcerated parents, Recommendations and good practice from the UN Committee on the Rights of the Child Day of General Discussion 2011, Quaker United Nations Office, Human Rights & Refugees Publications. https://quano.org/sites/default/files/resources/ENGLISH_Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf'den 02.05.2021 tarihinde alınmıştır.

Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.

Seçer, Z. & Karabulut, N. (2016). Anne-Babaların Duygusal Sosyalleştirme Davranışları İle Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerinin Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 41(185): 147-165.

Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Theory And Practice*, (51),477-499.

Şahinöz, A., Sağın Küçük, N., Çuhacı Çakır, B., Kara Uzun, A. & Durualp, E. (2019). Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimlerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 72(1), 66-75.

Tunçeli, H. İ. & Akman, B. (2014). Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 333-341.

Uysal, H. & Akman, B. (2015). Erken müdahale programlarının erken çocukluk eğitimindeki rolü: Erken çocukluk eğitimine yapılan yatırım geleceğe yapılan yatırım mıdır? *Turkish Studies* 10(3), 1053-1068.

Yaşar Ekici, F. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Aile Katılım Çalışmalarına Katılan ve Katılmayan Ailelerin Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışlar Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.